

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય

વિરુદ્ધ

કુલવંત કૌર

એપ્રિલ ૨૫, ૨૦૦૬

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. બી. સિન્હા અને ન્યાયમૂર્તિ શ્રી પી. પી. નૌલેકર]

રાજસ્થાન પંચાયત સમિતિ અને જિલ્લા પરિષદ સેવા નિયમો, ૧૯૫૯ – નિયમ ૫૯–સિલાઈમાં ડિપ્લોમા ધરાવતા શિક્ષકને હંગામી ધોરણે પ્રાથમિક શિક્ષક તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા – પરિપત્ર અને સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય અનુસાર, ફક્ત સિલાઈમાં ડિપ્લોમા ધરાવતા અને જરૂરી લાયકાત ન ધરાવતા શિક્ષકોની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી –સમાપ્તિને પડકારતી રિટ અરજીઓ –

સમાપ્તિના હુકમ પર રોક લગાવવામાં આવી અને સરકારે આવા શિક્ષકોને જરૂરી તાલીમ માટે મોકલવા અને પૂર્ણ થયા પછી તેમની સેવા નિયમિત કરવા નિર્દેશ આપ્યો – માન્યતા – રાખવામાં આવી:શિક્ષકો પાસે આવશ્યક લાયકાત નહોતી કારણ કે તેમને સેવામાં ચાલુ રહેવાનો કોઈ કાનૂની અધિકાર નહોતો – તેમના પક્ષમાં પસાર કરાયેલ વચગાળાનો આદેશનો અર્થ એ નથી કે તેમની પાસે માન્ય પોસ્ટ અથવા સમાપ્તિનો આદેશ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખરાબ હતો – ઉપરાંત, તેઓ સેવામાં ચાલુ રહ્યા હોવાથી તેમના પક્ષમાં ન્યાયીપણું નહોતું – આમ, સેવાઓ યોગ્ય રીતે સમાપ્ત થઈ – સેવા કાયદો.

રાજસ્થાન પંચાયત સમિતિ અને જિલ્લા પરિષદ સેવા નિયમો, ૧૯૫૯ મુજબ પ્રાથમિક શાળા શિક્ષકના પદ માટે લઘુત્તમ લાયકાત મેટ્રિક્યુલેશન અને બેઝિક શોર્ટ ટ્રેનિંગ સર્ટિફિકેટ (બી.એસ.ટી.સી.) અભ્યાસક્રમ હતી.પ્રતિવાદી પાસે ટેલરિંગમાં ડિપ્લોમા હતો અને અસ્થાયી રૂપે ગ્રેડ-III શિક્ષક તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ નિયામકના પરિપત્ર અનુસાર, જેમના પાસે ફક્ત ટેલરિંગમાં ડિપ્લોમા હતો, તેવા કામચલાઉ શિક્ષકોની સેવાઓ સમાપ્ત કરવાનો નિર્દેશ આપતા, પ્રતિવાદીની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી.રિટ પિટિશન પર, હાઈકોર્ટે બરતરફીના આદેશ પર સ્ટે આપ્યો અને નિર્દેશ આપ્યો કે આવા શિક્ષકોને જરૂરી તાલીમ મેળવવા માટે મોકલવામાં આવે.ત્યારબાદ, રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ શ્યામ લાલ જોશી અને

અન્યમાં આ કોર્ટના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, જરૂરી લાયકાત ન ધરાવતા તમામ શિક્ષકોની સેવાઓ સમાપ્ત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો.પ્રતિવાદીની સેવાઓ પણ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી.તેણીએ ફરીથી રિટ પિટિશન દાખલ કરી.સ્ટે ઓર્ડર પસાર કરવામાં આવ્યો અને તેણીએ સેવામાં ચાલુ રાખ્યું.હાઈકોર્ટના સિંગલ જજે બંને રિટ અરજીઓ ફગાવી દીધી હતી.હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે નોકરીમાંથી કાઢી મૂકવાના આદેશને રદ કર્યો હતો અને સરકારને આદેશ આપ્યો હતો કે જો અપીલકર્તા પાસે જરૂરી લાયકાત ન હોય તો તેણીને તાલીમ આપવામાં આવે અને પૂર્ણ થયા પછી તેણીની સેવાઓ નિયમિત કરવામાં આવે.જોકે, તેમણે એ વાતનું ધ્યાન ન આપ્યું કે ૧૯૫૯ ના નિયમોને રાજસ્થાન પંચાયતી રાજ નિયમો, ૧૯૯૬ દ્વારા બદલવામાં આવ્યા હતા, જેમાં કામચલાઉ શિક્ષકની શૈક્ષણિક લાયકાત (i) રાજસ્થાન માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ અથવા સમકક્ષ તરફથી નવી (૧૦+ ૨) યોજના હેઠળ વરિષ્ઠ માધ્યમિક અથવા જૂની યોજના હેઠળ ઉચ્ચતર માધ્યમિક હતી. (ii) બી.એસ.ટી.સી. તેથી હાલની અપીલો.

અપીલને મંજૂરી આપતા અદાલતે

ઠેરવેલ કે:૧.૧ પ્રતિવાદી પાસે જરૂરી લાયકાત નહોતી, કારણ કે તેમને સેવા ચાલુ રાખવાનો કોઈ કાનૂની અધિકાર નહોતો.પ્રતિવાદીના સેવા સમાપ્તિના

આદેશ પર સ્ટે મૂકવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વચગાળાના આદેશોનું પાલન કરીને, તેણીને સેવાઓ ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, તે જ કારણસર તે નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકતું નથી કે તેણી માન્ય રીતે આ પદ સંભાળી રહી હતી અથવા સમાપ્તિનો આદેશ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખરાબ હતો.આમ, સમાપ્તિ આદેશ કાયદામાં ખરાબ નથી.[૩૩૩-ડી-૬]

૧.૨ એક્ટસ ક્યુરી નેમિનેમ ગ્રેવિટ એક જાણીતું સૂત્ર છે.આમ, અપીલકર્તા દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા જણાવેલા આધારો પર રદ કરવાનો નિર્દેશ આપી શકાયો ન હોત.ઉચ્ચ અદાલત એવા તારણ પર પહોંચી શક્યું નહીં કે પ્રતિવાદી પાસે સામાન્ય શિક્ષણ અને તાલીમ બંને બાબતે મૂળભૂત આવશ્યક લાયકાત હતી.[૩૩૩-એચ; ૩૩૪-એ]

૧.૩ એવો પણ કેસ નથી કે જ્યાં ઇક્વિટી પ્રતિવાદીની તરફેણમાં હોય.માત્ર એટલા માટે કે વચગાળાનો આદેશ તેમની તરફેણમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેનો અર્થ એ નથી કે તેમની પાસે જરૂરી લાયકાતો ન હોવા છતાં, તેમની સેવાઓ ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.તેના કેસમાં જૂના નિયમો પણ લાગુ પડતા ન હતા.જો તેણીએ ૧૯૯૪ માં નોકરીમાંથી બરતરફીનો આદેશ જારી કરતા પહેલા જરૂરી લાયકાત પ્રાપ્ત કરી હોત તો મામલો અલગ

હોત.એ સાચું છે કે, ત્યાં સુધીમાં તેણીએ તેની તાલીમ પૂર્ણ કરી ન હતી.તે સમયે પણ તેમની પાસે ટૂંકી તાલીમનું પ્રમાણપત્ર નહોતું.આમ, તેમની સેવાઓ યોગ્ય રીતે સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી અને ૧૯૯૬માં તેમના દ્વારા લાયકાત મેળવવાનું કોઈ મહત્વ નહોતું.[૩૩૪-એ-સી]

રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ શ્યામલાલ જોશી અને અન્યો, [૧૯૯૪) ૧ એસ. સી. સી. ૫૯૩ અને મોહમ્મદ સરતાજ અને અન્યો વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય અને અન્યો, (૨૦૦૬) ૧ સ્કેલ ૨૬૫ પર આધાર રાખ્યો હતો.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:સિવિલ અપીલ નંબર ૬૯૪-૬૯૫/૨૦૦૫.

ડી. બી. સિવિલ સ્પેશલ અપીલ નંબર ૬૩૯/૧૯૯૫ અને ૬૪૦/૧૯૯૫ માં રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના જોધપુર બેન્ચના ન્યાયિક અદાલતના તારીખ ૧૯/૨/૨૦૦૧ ના અંતિમ ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ તરફથી અરુણોશ્વર ગુપ્તા અને નવીન કુમાર સિંહ.

પ્રતિવાદી માટે મનુ મૃદુલ, અનંત વાત્સ્યા અને સૂર્યકાંત.

અદાલતનો ચુકાદો આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

ન્યાયમૂર્તિશ્રી એસ. બી. સિંહા.રાજસ્થાન રાજ્યએ રાજસ્થાન પંચાયત સમિતિ અને જિલ્લા પરિષદ કાયદો, ૧૯૫૯ (ટૂંકમાં 'કાયદો') ઘડ્યો હતો.પંચાયત સમિતિ, પદમપુર દ્વારા ૨૫/૧૧/૧૯૮૩ પર પ્રતિવાદીની ગ્રેડ- III શિક્ષક તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.તેમની નિમણૂકના નિયમો અને શરતો રાજસ્થાન પંચાયત સમિતિઓ અને જિલ્લા પરિષદ સેવા નિયમો, ૧૯૫૯ (ટૂંકમાં 'નિયમો') દ્વારા સંચાલિત હતા.ઉપરોક્ત નિયમો સાથે જોડવામાં આવેલી અનુસૂચિમાં નિમણૂક માટેની શરતો નક્કી કરવામાં આવી છે, જેમાં મૂળભૂત શૈક્ષણિક લાયકાતનો સમાવેશ થાય છે, તેમજ તેના માટે પાત્રતા માપદંડ પણ નીચે મુજબ છે:

| અનુક્રમણિકા | પોસ્ટનું નામ અને પગાર ધોરણ | ટકાવારી સાથે ભરતીનો સ્રોત ----- બઢતી દ્વારા સીધી ભરતી | સીધી ભરતી માટે લાયકાત અને અનુભવ | પ્રમોશન ----- જે પદ પરથી બઢતીને | ટિપ્પણી ઓ |
|-------------|----------------------------|-------------------------------------------------------|---------------------------------|---------------------------------|-----------|
|-------------|----------------------------|-------------------------------------------------------|---------------------------------|---------------------------------|-----------|

|   |                              |      |                                             |                                                       |                                                                                                                                  |
|---|------------------------------|------|---------------------------------------------|-------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|   |                              |      |                                             | બઢતી<br>માટેની<br>લાયકાત/<br>અનુભવ<br>ગણવામાં<br>આવશે |                                                                                                                                  |
| ૫ | પ્રાથમિક<br>શાળાના<br>શિક્ષક | ૧૦૦% | સિનિયર<br>સેકન્ડરી<br>બેઝ<br>એસટીસી<br>સાથે | --                                                    | જે<br>ઉમેદવારો<br>એ ૧૯૯૦<br>પહેલાં<br>સેકન્ડરી<br>અથવા<br>એચ.<br>આર.<br>સેકન્ડરી<br>પરીક્ષા<br>આપી હોય<br>તેઓ પણ<br>પાત્ર રહેશે. |

પ્રાથમિક શાળા શિક્ષકની જગ્યા માટે જરૂરી લઘુત્તમ લાયકાત મેટ્રિક અને બેઝિક શોર્ટ ટ્રેનિંગ સર્ટિફિકેટ (બી.એસ.ટી.સી.) અભ્યાસક્રમ હતો.પ્રતિવાદીની સેવાઓ વર્ષ ૧૯૮૪માં સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી પરંતુ તેમની કામચલાઉ ધોરણે ફરીથી નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.ડિરેક્ટર, પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણએ એક પરિપત્ર બહાર પાડીને ટેલરિંગમાં માત્ર ડિપ્લોમા ધરાવતા કામચલાઉ શિક્ષકોની સેવાઓ સમાપ્ત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.અપીલકર્તા દ્વારા ૧૧/૦૫/૧૯૮૭ ના આદેશ દ્વારા, ઉપરોક્ત પરિપત્ર અનુસાર પ્રતિવાદીની સેવાઓ પણ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી.તેમણે રાજસ્થાન હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ પિટિશન દાખલ કરી હતી જેમાં સ્ટેનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.રોકાવાના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને તેણીને સેવામાં ચાલુ રહેવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.રાજ્ય સરકારના અધિકારીઓ પોતે સહાયક શિક્ષકોને તાલીમ માટે મોકલતા ન હતા તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, હાઈકોર્ટ દ્વારા કેટલાક નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા હતા કે આવા શિક્ષકોની સેવાઓ સમાપ્ત ન કરવી જોઈએ, પરંતુ તેમને જરૂરી તાલીમ મેળવવા માટે મોકલવા જોઈએ.

રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ શ્યામ લાલ જોશી અને અન્ય (૧૯૯૪) ૧ એસ. સી. સી. ૫૯૩ માં આ કોર્ટ સમક્ષ ટેલરિંગ અથવા અન્ય કોઈપણ હસ્તકલામાં રાષ્ટ્રીય તાલીમ પ્રમાણપત્રને ટૂંકા તાલીમ પ્રમાણપત્રની સમકક્ષ ગણવું જોઈએ કે



નહીં તે પ્રશ્ન વિચારણા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં સંબંધિત નિયમ, જે નીચે મુજબ છે, તે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો:

"મૂળભૂત શાળા તાલીમ પ્રમાણપત્ર (બી.એસ.ટી.સી.) સાથે માધ્યમિક અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા બી.એસ.ટી.સી. ની સમકક્ષ તરીકે માન્યતા પ્રાપ્ત તાલીમ લાયકાત.

આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો:

".....એક સામાન્ય શિક્ષક કે જેણે સંપૂર્ણ તાલીમ મેળવી છે અને બધા વિષયો શીખવવાની સ્થિતિમાં છે અને એક શિક્ષક કે જેણે કોઈ ચોક્કસ કળામાં તાલીમ મેળવી છે અને તેથી, તે ફક્ત તે જ કળાને યોગ્ય રીતે શીખવી શકે છે, વચ્ચે તફાવત કરવો જોઈએ.પ્રાથમિક શાળા શિક્ષકના પદ પર નિમણૂક માટે સંબંધિત નિયમો હેઠળ, રાજ્ય સરકાર દ્વારા બી. એસ. ટી. સી. અથવા બી. એસ. ટી. સી. ની સમકક્ષ તરીકે માન્યતા પ્રાપ્ત તાલીમ લાયકાત હોવી જરૂરી છે.બી. એસ. ટી. સી. અભ્યાસક્રમ બે વર્ષનો તાલીમ

અભ્યાસક્રમ છે જેમાં વિવિધ વિષયોમાં તાલીમ આપવામાં આવે છે.એન. ટી. સી. ને આઈ. ટી. આઈ. દ્વારા ચોક્કસ હસ્તકલામાં તાલીમના અભ્યાસક્રમ પછી આપવામાં આવે છે.૮ નવેમ્બર, ૧૯૭૯ ના રોજના આદેશ દ્વારા, રાજ્ય સરકારે માધ્યમિક શાળાઓમાં લાકડાનું કામ, ટેલરિંગ, ચામડાનું કામ અને કાંતણ અને વણાટ જેવા ચોક્કસ હસ્તકલામાં વ્યાવસાયિક વિષયો શીખવવા માટે આઈ. ટી. આઈ. દ્વારા આપવામાં આવતી એન. ટી. સી. ને માન્યતા આપી.આ માન્યતા માત્ર ઉપરોક્ત વ્યાવસાયિક વિષયોના શિક્ષણ સુધી મર્યાદિત છે.૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૪ ના પરિપત્રમાં, ૧૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૭૪ ના આદેશનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે, જેમાં રાજસ્થાન સરકારના ઔદ્યોગિક પરીક્ષાઓના પ્રમાણપત્રોને વિદ્યા ભવનના ઉદયપુરની કલા અને હસ્તકલા પરીક્ષાઓની સમકક્ષ માન્યતા આપવામાં આવી હતી, અને નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા વિદ્યા ભવનના હસ્તકલા ડિપ્લોમા પ્રમાણપત્રોને મૂળભૂત તાલીમ (બી.એસ.ટી.સી.) ની સમકક્ષ માન્યતા આપવામાં આવી હોવાથી, રાજ્ય સરકારની ઔદ્યોગિક પરીક્ષાને પણ બી.એસ.ટી.સી. ની સમકક્ષ ગણવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત પરિપત્ર ૮ નવેમ્બર, ૧૯૭૯ ના આદેશ દ્વારા એનટીસી ને આપવામાં

આવેલી મર્યાદિત માન્યતાની વિરુદ્ધ નથી.૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ના પરિપત્ર દ્વારા આ સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી હતી જેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે એનટીસી ધારકોને માધ્યમિક શાળાઓમાં ઔદ્યોગિક વિષયો ભણાવવા માટે એનટીસી પ્રદાન કરવા માટે માન્યતા આપવામાં આવી છે અને એનટીસી ધરાવતા ઉમેદવારો પંચાયત સમિતિઓમાં શિક્ષકોના પદ માટે પાત્ર નથી.૬ નવેમ્બર, ૧૯૮૫ ના રોજનો છેલ્લો પરિપત્ર ફક્ત ૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ ના રોજના અગાઉના પરિપત્રમાં સમાવિષ્ટ દિશાનિર્દેશોને જ અસર કરે છે.આમ એવું લાગે છે કે ૮ નવેમ્બર, ૧૯૭૯ ના રોજના ઓર્ડર દ્વારા એન. ટી. સી. ને પ્રમાણપત્રના વ્યાવસાયિક વિષયો શીખવવાના સંદર્ભમાં મર્યાદિત માન્યતા આપવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ ૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૪, ૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ અને ૬ નવેમ્બર, ૧૯૮૫ ના રોજના પરિપત્રો તે સ્થિતિને ઘટાડતા નથી.૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૪ના પરિપત્રને એનટીસીને નવી માન્યતા આપવા તરીકે સમજી શકાતો નથી અને તેથી, ૭ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ અને ૬ નવેમ્બર, ૧૯૮૫ના અનુગામી પરિપત્રો દ્વારા અગાઉ આપવામાં આવેલી માન્યતા પાછી ખેંચવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.પ્રોમિસરી એસ્ટોપલનો સિદ્ધાંત આકર્ષાયો નથી અને સુરેશ પાલ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય

કે જેના પર હાઈકોર્ટ દ્વારા નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે, તે લાગુ પડતો નથી.

એન. ટી. સી. ને આપવામાં આવેલી મર્યાદિત માન્યતાને ધ્યાનમાં રાખીને, એન. ટી. સી. ધારકો સામાન્ય શિક્ષક તરીકે નિમણૂકનો દાવો કરી શકતા નથી અને ફક્ત તે જ કલામાં કારીગર શિક્ષકના પદ પર નિમણૂક કરી શકાય છે જેમાં તેઓ એન. ટી. સી. ધરાવે છે. જે કલામાં તેઓ એન. ટી. સી. ધરાવે છે તે સિવાયના અન્ય વિષયોને શીખવવા માટે, એન. ટી. સી. ધારકનું પદ બિન-તાલીમ પામેલા શિક્ષકથી અલગ નથી. આ ઠેકાણે આંધ્ર કેસરી એજ્યુકેશનલ સોસાયટી વિરુદ્ધ શાળા શિક્ષણ નિયામક<sup>૨</sup> કેસમાં યોગ્ય રીતે પ્રશિક્ષિત મહિલાઓની નિમણૂકની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો છે, સાથે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું(એસસીસી પાનું ૩૯૯, ફકરો ૨૦)

"તેથી, એ કહેવાની જરૂર નથી કે શિક્ષકોને કાર્યક્ષમતાની કડક તપાસ સાથે સખત તાલીમ આપવી જોઈએ.તે હાલની જરૂરિયાતો માટે વધુ સુસંગત છે.અયોગ્ય રીતે પ્રશિક્ષિત અથવા નબળા ધોરણના શિક્ષકો, જો

આપણા બાળકો પર સજા ન ગણીએ તો પણ, આપણી શિક્ષણ વ્યવસ્થા માટે હાનિકારક હશે;.

આ અદાલતના આ નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, ૦૭/૦૪/૧૯૯૪ ના આદેશ દ્વારા જરૂરી લાયકાત ન ધરાવતા તમામ શિક્ષકોની સેવાઓ સમાપ્ત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.તે સ્પષ્ટ નથી કે તે અસરનો કોઈ આદેશ પ્રતિવાદીને આપવામાં આવ્યો હતો કે કેમ.માત્ર ૩૧/૦૫/૧૯૯૫ પર તેણીને સમાપ્તિનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.તેણીએ ફરીથી એક રિટ પિટિશન દાખલ કરી, જેને ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ ડબલ્યુ પી નંબર ૨૯૭૩/૯૪ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવી હતી, જેમાં સમાપ્તિના ઉપરોક્ત આદેશને પડકારવામાં આવ્યો હતો.તેમાં રોક લગાવવાનો વચગાળાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.રોકાવાના આ વચગાળાના આદેશને અનુસરીને અથવા તેને આગળ વધારતા, તેણીએ સેવામાં ચાલુ રાખ્યું.

આખરે તેણીની બંને રિટ અરજીઓ, એટલે કે ડબલ્યુ. પી. નંબર ૨૯૭૩/૯૪ અને ૧૩૮૩/૮૭ ને હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ૨૨/૦૮/૧૯૯૫ ના આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.લેટર્સ પેટન્ટ

અપીલ્સને પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી અને વિવાદિત ચુકાદામાં , હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે નિર્દેશ આપ્યો હતો:

"ઉપરોક્ત સંજોગો માટે, અમારો મત છે કે અપીલકર્તા નીરા જોશીના કેસમાં, લૂમ્બ સિંહના કેસમાં આપેલા નિર્દેશનો હકદાર છે.તેથી, અમે બરતરફીના આદેશને રદ કરીએ છીએ અને સરકારને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે અપીલકર્તા પાસે રહેલી લાયકાત તેમને સેવામાં ચાલુ રાખવા માટે હકદાર બનાવે છે કે નહીં અને જો તેઓ એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે અપીલકર્તા પાસે જરૂરી લાયકાત નથી, તો તેમને અન્ય કેસોમાં આપવામાં આવતી તાલીમ આપવામાં આવે અને તાલીમ સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ થયા પછી, તેમની સેવાઓ નિયમિત કરવામાં આવે.અમે રાજ્ય સરકારને આ ચુકાદો મળ્યાની તારીખથી બે મહિનાના સમયગાળામાં અપીલકર્તાની લાયકાત નક્કી કરવા અને કાયદા અનુસાર આગળ વધવાનો નિર્દેશ આપીએ છીએ.

ઉચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે શિક્ષકોની નિમણૂકો કરારના આધારે કરવામાં આવી છે પરંતુ તે દરમિયાન તેમણે લાયકાત પ્રાપ્ત કરી નથી.ઉચ્ચ અદાલતે

વધુમાં નોંધ્યું હતું કે રાજ્યએ બઢતી આપવાના હેતુથી વ્યાવસાયિક શિક્ષકો તરીકે સેવાની તાલીમ અને લાયકાત મેળવનારા શિક્ષકોના સંબંધમાં ૩૦/૦૮/૨૦૦૦ પર પરિપત્ર બહાર પાડ્યો છે.

જોકે, ઉચ્ચ અદાલતે એ વાતની નોંધ લીધી ન હતી કે ૧૯૫૯ના નિયમોને રાજસ્થાન પંચાયતી રાજ નિયમો, ૧૯૯૬ દ્વારા બદલવામાં આવ્યા હતા, જેમાં કામચલાઉ શિક્ષકની શૈક્ષણિક લાયકાત નીચેની શરતોમાં નક્કી કરવામાં આવી હતી:

| અનુક્રમણિકા | પોસ્ટનું નામ અને પગાર ધોરણ | ટકાવારી સાથે ભરતીનો સ્રોત | સીધી ભરતી માટે લાયકાત અને અનુભવ | પ્રમોશન                                    | ટિપ્પણી |
|-------------|----------------------------|---------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------|---------|
|             |                            | ભરતીનો સ્રોત              | માટે લાયકાત                     | -----                                      | ઓ       |
|             |                            | -----                     | અને અનુભવ                       | -----                                      |         |
|             |                            | -----                     |                                 | —                                          |         |
|             |                            | બઢતી દ્વારા સીધી ભરતી     |                                 | જે પદ પરથી બઢતીને બઢતી માટેની લાયકાત/અનુભવ |         |

|   |                              |      |                                                                                                                                                                                                                 |                 |  |
|---|------------------------------|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|--|
|   |                              |      |                                                                                                                                                                                                                 | ગણવામાં<br>આવશે |  |
| પ | પ્રાથમિક<br>શાળાના<br>શિક્ષક | ૧૦૦% | (i) રાજસ્થાન<br>માધ્યમિક<br>શિક્ષણ<br>બોર્ડમાંથી નવી<br>(૧૦+૨)<br>યોજના હેઠળ<br>વરિષ્ઠ<br>માધ્યમિક<br>અથવા જૂની<br>યોજના હેઠળ<br>ઉચ્ચતર<br>માધ્યમિક<br>અથવા<br>સમકક્ષ.(ii)<br>બી. એસ. ટી.<br>સી.<br>અભ્યાસક્રમ. |                 |  |



તે કોઈપણ વિવાદની બહાર છે કે અહીં પ્રતિવાદીએ વરિષ્ઠ માધ્યમિક પરીક્ષા પાસ કરી નથી.તેથી, તેણીને ૦૪/૧૨/૨૦૦૩ તારીખના પત્ર દ્વારા તેણીની લાયકાત વધારવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું:

".....તમારું ઉપરોક્ત પરીક્ષાનું પરિણામ એ શરત પર જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં સુધી તમે ઉચ્ચતર માધ્યમિક પરીક્ષા અથવા તેની સમકક્ષ પરીક્ષાની લઘુત્તમ લાયકાત પાસ ન કરો ત્યાં સુધી બીજા વર્ષના શિક્ષક તાલીમ (પત્રવ્યવહાર અભ્યાસક્રમ) નું પરિણામ જાહેર કરવામાં આવશે નહીં.

જો કે, આ વિશેષ રજા અરજીની પેન્ડન્સી દરમિયાન, તેણીને તાલીમ લેવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને તે વિવાદિત નથી કે તેણીએ તે જ પૂર્ણ કર્યું હતું.

અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી અરુણેશ્વર ગુપ્તા એવી રજૂઆત કરે છે કે શ્યામ લાલ જોશી (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને

અને વધુમાં, વર્ષ ૧૯૯૬ માં નિયમોમાં કરવામાં આવેલા સુધારાને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રતિવાદી પાસે આવશ્યક શૈક્ષણિક લાયકાત ન હોવાથી, વાંધાજનક ચુકાદો જાળવી શકાય નહીં.

બીજી તરફ પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી મનુ મૃદુલ રજૂ કરે છે કે કે સમાનતામાં તેણીની સેવાઓ સમાપ્ત કરવાનો નિર્દેશ ન આપવો જોઈએ કારણ કે તેણી હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વચગાળાના આદેશોને અનુસરીને તેમાં ચાલુ રહી હતી. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે મોટી સંખ્યામાં શિક્ષકો છે જેમને સમાન સ્થિતિ હોવા છતાં સેવા ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

પ્રતિવાદીની સેવાઓ આ આધાર પર સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી કે તેણી પાસે આવશ્યક શૈક્ષણિક લાયકાતનો અભાવ હતો. હાઈકોર્ટે તેમની તરફેણમાં વચગાળાનો આદેશ આપ્યો હતો. આવા આદેશો એ આધાર પર પસાર કરવામાં આવી રહ્યા હતા કે રાજ્ય શિક્ષકોને તાલીમ મેળવવા માટે મોકલવાની બાબતમાં ભેદભાવ કરી રહ્યું હતું; આવી સેવામાં તાલીમને મંજૂરી છે. જો કે, અમે આ કિસ્સામાં આવી પરિસ્થિતિથી ચિંતિત નથી.

અહીં પ્રતિવાદી પાસે જરૂરી લાયકાત નહોતી.ફક્ત એટલા માટે કે પ્રતિવાદીના સેવા સમાપ્તિના આદેશ પર રોક લગાવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વચગાળાના આદેશોનું પાલન કરીને, તેણીને સેવાઓ ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, અમારા મતે, તે નિષ્કર્ષ પર લઈ જઈ શકાતી નથી કે તેણી માન્ય રીતે આ પદ સંભાળી રહી હતી અથવા સમાપ્તિનો આદેશ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખરાબ હતો. શ્યામલાલ જોશી (ઉપરોક્ત) પછી, તે વિવાદિત નથી કે શિક્ષકો પાસે ટૂંકા ગાળાનું તાલીમ પ્રમાણપત્ર હોવું જરૂરી હતું.પ્રતિવાદી પાસે આવી આવશ્યક લાયકાત ન હોવાથી, તેણીને સેવામાં ચાલુ રહેવાનો કોઈ કાનૂની અધિકાર નથી.૧૯૮૭ અને ૧૯૯૪ એમ બંનેમાં પસાર કરાયેલા સમાપ્તિના આદેશો, જે રિટ પિટિશન નંબર ૧૩૮૩/૮૭ (તારીખ ૧૧/૦૫/૧૯૮૭ ના આદેશની વિરુદ્ધ હોવાથી) અને રિટ પિટિશન નંબર ૨૯૭૩/૯૪ (તારીખ ૩૧/૦૫/૧૯૯૪ ના આદેશની વિરુદ્ધ હોવાથી) નો વિષય હતો, તેને કાયદામાં ખરાબ ન ગણી શકાય.

મોહમ્મદ સરતાજ એન્ડ અનધર વર્સીસ સ્ટેટ ઓફ યુ. પી. એન્ડ અનર્સ [૨૦૦૬ (૧) સ્કેલ ૨૬૫] કેસમાં, આ અદાલતે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે આ પદ પર ચાલુ રહેવાનો અધિકાર મેળવવા માટે આવશ્યક શૈક્ષણિક લાયકાત હોવી ફરજિયાત છે.આ વતી કાનૂની અધિકાર ફક્ત ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા વચગાળાનો

આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાથી કર્મચારી દ્વારા મેળવેલ હોવાનું કહી શકાય નહીં.

એક્ટસ ક્યુરી નેમિનેમ ગ્રેવનિટ એક જાણીતું સૂત્ર છે.તેથી, અપીલકર્તા દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને હાઈકોર્ટ દ્વારા તેમાં જણાવેલ આધારો પર રદ કરવાનો નિર્દેશ આપી શકાયો ન હતો.ઉચ્ચ અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શક્યું નહીં કે પ્રતિવાદી પાસે સામાન્ય શિક્ષણ અને તાલીમ બંને સંદર્ભે મૂળભૂત આવશ્યક લાયકાત હતી.

તે એવો કેસ પણ નથી કે જ્યાં ઈક્વિટી પ્રતિવાદીની તરફેણમાં હોય.માત્ર એટલા માટે કે પ્રતિવાદીની તરફેણમાં વચગાળાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેનો અર્થ એ નથી કે તેણી પાસે જરૂરી લાયકાતો ન હોવા છતાં, તેણીની સેવાઓ ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.તેના કિસ્સામાં જૂના નિયમો પણ લાગુ પડતા નહોતા.જો તેણીએ ૧૯૯૪ માં નોકરીમાંથી બરતરફીનો આદેશ જારી કરતા પહેલા જરૂરી લાયકાત પ્રાપ્ત કરી હોત તો મામલો અલગ હોત.એ સાચું છે કે, ત્યાં સુધીમાં તેણીએ તેની તાલીમ પૂર્ણ કરી ન હતી.તે સમયે પણ, તેણી પાસે શોર્ટ ટ્રેનિંગ સર્ટિફિકેટ નહોતું.આમ, તેમની સેવાઓ યોગ્ય રીતે સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી અને આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, ૧૯૯૬ માં તેમના દ્વારા કથિત લાયકાત પ્રાપ્ત કરવાનું કોઈ મહત્વ રહેશે નહીં.

ઉપરોક્ત કારણોસર, વિવાદિત ચુકાદાઓને ટકાવી રાખી શકાતા નથી, તે જ કારણોસર રદ કરવામાં આવે છે. અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

કોઈ ખર્ચ નહીં.

એન. જે.

અપીલોને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.